

**ПАРЕМИИ ЗА ПАРИТЕ В ТРИ СЛАВЯНСКИ ЛИНГВОКУЛТУРИ:
БЪЛГАРСКАТА, РУСКАТА И СЛОВАШКАТА**

ИВО ПАНЧЕВ

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“ ПРИ БАН
ivopanchev@ibl.bas.bg

**PROVERBS RELATED TO MONEY IN THREE SLAVIC LINGUOCULTURES:
BULGARIAN, RUSSIAN, AND SLOVAK**

IVO PANCHEV

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
ivopanchev@ibl.bas.bg

This article proposes an analysis of a number of Bulgarian, Russian, and Slovak proverbs and sayings with lexemes denoting the concept of money. Money is a phenomenon worthy of research both in a linguistic and in a cultural perspective. Using a corpus of proverbs and sayings, the author has been able to construct Bulgarian language and culture-based culturemes so that they could be compared with Russian and Slovak counterparts constructing the same culturemes. The analysis reveals a number of differences in the comparisons and metaphors used, or, to put it in more general terms – in the representation of proverbs and sayings that otherwise correspond to each other at the culturemic level.

Keywords: Bulgarian, Russian, and Slovak proverbs, culturemes, linguocultural studies

*Парите са лодката, която може да изведе
трудолюбивия и гения в океана на големите
възможности.*

Атанас Буров, банкер

В статията изследвам как виждат парите и какво виждат зад парите представителите на три славянски лингвокултури: българската, руската и словашката. Като се опирам на езиков материал от пословици и поговорки, надниквам в сценариите, или културемите, които се изграждат с помощта на парите. За база избирам култура, налична в българската лингвокултура, т.е. изградена с български пословици и поговорки, и я търся в руската и словашката лингвокултура, като посочвам съответни руски и словашки пословици и поговорки. На пръв поглед така могат да се намерят само приликите между трите култури, но всъщност се разкриват и достатъчно разлики в областта на „механизма“ на пословиците: тяхната об-

разност и метафорика. Подобна съпоставка може да даде ценни от езиковедска гледна точка сведения за националната култура и манталитет и да бъде полезна в теоретико-приложен план.

Парите са неделимо свързани в съзнанието на всички езикови личности с названията на различните парични знаци, като например *монети* и *банкноти*, а също така с названията на ценни метали и предмети. Темата за парите, езиковото им представяне и основните културни сценарии, в които участват, е важна за хуманитарните науки, защото парите дават ценни сведения за изповядваната религия, датират текстове и археологически находки, отразяват важни моменти от историята на държавата.

Както е добре известно, българите, руснаците и словаците са представители на три различни славянски подгрупи – южни, източни и западни славяни, в езиците и в историческата им съдба има както сходства, така и много разлики. Поглеждайки в миналото, виждаме, че парите не са първият „носител“ на богатство и първият посредник в търговията. Руският учен Ю. С. Степанов в глава „Пари. Бизнес“ на книгата си „Константи: Речник на руската култура“ посочва, че в най-древната история на индоевропейските народи тази функция е изпълнявал добитъкът. Поради това в древните езици названията на парите са свързани с добитъка (Степанов/Stepanov 2004: 581). Ако погледнем към българския език, можем да направим паралел с думата *стока*, която значи ‘добитък’ и потвърждава важната роля на едрите домашни животни в някогашната търговия. На следващ етап от историческото развитие добитъкът е изместен в търговската си значимост от предмети като животинските кожи. Особено ценни са били кожите на дребни бозайници като златки, лисици, белки и др. Съответно названието за пари започва да се свързва с тези животни. До ден днешен в Република Хърватия паричната единица се нарича *куна*, което значи ‘белка’. В българския език също има *куна*, тя е диалектна и означава ‘дребен хищен бозайник с ценна кожа: златка, белка или лисица’ (РБЕ/РВЕ). Старобългарският превод *пеназ* на римската дума *денарий* ‘сребърна монета’ означава появата на монетата като предмет за измерване на богатство и за търгуване в бита на славяните. Тук се появява и „словашката връзка“ – съвременната словашка дума за пари е *peniaze*. Славянските култури се формират под силното влияние на съседни култури и като цяло са силно възприемчиви. Така например в българския език названието на парите под формата на монети до XIII век е свързано най-вече с гръцките *перпера* и *аспра*. През XIII век кръстоносците пренасят у нас названието *грош* – за сребърна монета. В 1366 г. се споменава за български сребърни *денари* (Данков/Dankov 1978). Думата *пара* (и оттам съвременната българска дума *пари*) идва през турски от персийската дума *pārā* ‘парче, дял’ – свързано с монетосеченето (БЕР/BER V: 60). В Древна Рус освен *гривни/куни* се използват чуждестранните монети *дирхеми* (арабски) и *денарии* (европейски). В руския език около XIII век се появява тюркската (монголска) дума *тенге*, станала впоследствие *деньга*, *деньги*. *Деньги* е съвременната руска

дума за пари. От представеното дотук се вижда, че в българската и руската лингвокултура името, назоваващо концепта за парични знаци, не е славянско, а идва от Азия. Словашката лексема за пари обаче има проследими славянски корени. Общо за трите лингвокултури, макар и в различна степен, е наличието на заимствана лексика, свързана с наименованието на конкретни парични единици. Факторите за това са два: чуждата власт и търговията.

Имената на националните валути – българския *лев*, руската *рубла* и словашката *крона* (от началото на 2009 г. отстъпила място на общоевропейската валута – еврото) – имат следния произход: българският *лев* е наречен на животното, което е символ на българската държавност – лъва. Първите левове са монети и са отсечени през 1881 г. Руската *рубла* се появява като име на парична единица към средата на XV век в Московското княжество. Според традиционната етимология руската дума *рубли* означава ‘отрязък, парче’ (от паричната единица *гривна*) и идва от глагола *рубить* – ‘сека, режа’ (РФасмер/RFasmer). В по-ново време обаче набира популярност твърдението, че *рубли* следва да се разбира не като ‘отрязък, парче’, а като ‘слитък със съединителен шев’.¹ Словашката национална валута *крона* (слов. *slovenská koruna*) споделя названието си с редица други европейски валути (датска, норвежка, чешка) и идва от латинското *corōna* ‘корона’, на свой ред дошло от древногръцкото *κορώνη* ‘венец’. За българци, руснаци и словаци, както вече споменах по-горе, далеч не са непознати названията на чужди парични единици – византийски, турски, немски, френски, което оставя следи в езика и в частност – в паремииите. Като че ли най-много са думите за чуждестранни парични единици в българските пословици и поговорки и това е обяснимо – българските земи са кръстопът и за дълъг период от време са част от териториите на две небългарски империи – Византийската и Османската. Преди приемането на българския лев по българските земи са в обращение османската и голяма част от европейските валути. За това свидетелстват лексеми като тур. *бешлик* ‘сребърна монета, пет гроша’, тур. *зџла* – ‘3/4 от гроша’, рум. *гологан* – ‘монета от 10 стотинки’, *мангър* – тур. ‘дребна медна монета’, итал./нем. *дукат* – ‘златна монета в редица европейски страни’ и др. В руските пословици названията на чуждестранни парични единици са оскъдни, в словашките обаче такива се срещат, макар и с леко променени имена: *grajciar* от нем. *Kreuzer* – *кройцџер*, ‘сребърна монета’, *toliar* от нем. *Thaler* – *талџер* ‘сребърна монета’, *dukát* – вж. по-горе, *groš* и др. За гроша може да се отбележи, че е своеобразен „общ монетен знаменател“² за трите култури: присъства в български, руски и словашки пословици. Трите лингвокултури го „имат за свой“ – сечен е в Австро-Унгарската, Руската (макар и непродължително време) и Османската империя (на турски названието е *куруш*).

Паремииите са устойчиви фразеологични единици с дидактичен характер. Най-често под паремии в науката за езика се разбират пословици и

поговорки, като съществуват известни трудности при разграничаването на двете. В настоящия текст аз поставям знак за равенство: „паремия = пословица и поговорка“.

През последните години българските учени почти задължително включват езиков паремиологичен материал в лингвокултурните си изследвания. В съпоставителните си лингвокултурни изследвания Р. Петрова например ексцерпира български и английски пословици. За единица на съпоставка Р. Петрова използва културемата: „Най-общо казано, културемата е единство от културната същност, която дадена пословица коментира, и оценката, която ѝ дава чрез посланието си, т. е. дали тя се употребява като утвърждаване на тази същност (например чрез препоръка, одобрение, възхвала и пр.), или обратното – като отричане (чрез неодобрение, порицаване, осмиване или осъждане)“ (Петрова/Petrova 2006: 7). При един съзнателно опростен подход може да се посочи, че в основата на културемата всъщност лежи (без, разбира се, да изчерпва обема ѝ) това, което в училищното образование се нарича „доука“ на паремията. А тези „доуки“, постигнати чрез тълкуване на паремията, са важни за реконструирането на даден лингвокултурен концепт. По-долу следват някои паремии за пари в български, руски и словашки език. Изхождам от българския език, като тълкуванията на паремията се основават на проверка във фразеологични речници, езикови корпуси и не на последно място – на авторова езикова интуиция³. Към българските паремии, разпределени въз основа на тълкуването в отделен сценарий или културема, добавям съответстващи им в различна степен руски и словашки паремии. В отделни случаи съответствието е толкова голямо, че може да се говори за еквивалентност, но тя рядко е пълна. Ето какво пише по този повод известният български паремиолог Сергей Влахов: „Както между аналогичните по съдържание думи от два езика, така още повече между пословиците, трудно може да се говори за подобие. Има наистина и такива руски и български единици, които си приличат като близнаци и в този случай съкращението „ср.“, т.е. „сравни“ трябва да се разбира като знак за равенство, а руската и съответната българска пословица да се приемат за еквиваленти; но това се случва доста рядко. Повечето български съответки се различават в една или друга степен от изходната руска единица – по обем на значението, по стил, по начин на употреба, та дори и по метафоричност“. С. Влахов предлага решение как най-добре да представи чуждоезичната (руска) паремия за носителя на българския език: „За да може максимално пълно да се обхване съдържанието на превежданата фраза, в статията обикновено се включват по повече от една българска пословица и нейни варианти, както и фразеологични единици от непословичен тип“ (Влахов/Vlahov 1982: 9–10). От прочетеното следва, че липсата на пълен еквивалент при съпоставката на паремии от различни езици не може безусловно да се приеме за отлика в лингвокултурен или ментален план. По-значещ в този план е начинът на изграждане на паремията, отразената в нея извънезикова действителност. Р. Петрова

споделя за съпоставката на български и английски паремии: „Причините за различията в предметното съдържание на пословиците съвсем естествено произтичат от различните географски и исторически условия, в които са живели двата народа.“ (Петрова/Petrova 2006: 8).

При разглеждането на езиков материал по-долу се придържам към схемата, използвана от Р. Петрова, – съпоставям паремии от български и чужд език (руски и словашки) с помощта на *tertium comparationis*, наречен културема, който представлява синтезираното послание на паремията, и знак „+“ или „–“, който показва общата положителна или отрицателна оценка на посланието. В настоящия материал културемите са рандомизирани, но при разглеждане на по-голям обем материал те биха могли да бъдат подредени по честотност. Примерите са ексцерпирани от сборници на П. Р. Славейков (български), В. И. Дал (руски) и онлайн източник за пословици и поговорки (словашки) по ключова дума *пари*⁴ (бълг.), *деньги* (рус.) и *peniaze* (слов.). Привеждам по един пример (една паремия) от език на културема.⁵

Парите могат всичко (+)

(бълг.) *С пари са върши всяка работа*; (рус.) *Родись, крестись, женись, умирай – за все денежки подай!* – буквално: ‘за раждане, кръщение, смърт – за всичко трябва пари’; (слов.) *Kto má peniaze, to je páp* – буквално: ‘който има пари, той е господар’. Изпитвам известни съмнения за оценката (+) след културемата, защото, както посочва Р. Петрова, „някои паремии могат да се тълкуват като горчиви констатации за всемогъществото на богатството в нашия несъвършен свят“ (Петрова/Petrova 2013: 169). В рамките на тази културема могат да се направят интересни съпоставки. Например между българската паремия *Който плаща, той поръчва музиката* и близката по метафорика словашка паремия *Ked' nemáš penez, pred muziku nele* – буквално: ‘когато нямаш пари, не стой пред музиката’. Смятам, че културемата ‘**парите могат всичко**’ е с най-висока семантична плътност в трите езика, но е необходимо да се привлекат и други източници, за да се твърди това с по-голяма степен на сигурност.

Парите не могат всичко (–)

(бълг.) *Ум и разум с пари са не купуват*; (рус.) *Не штука деньги; штука разум* – буквално: ‘не са нещо ценно парите, нещо ценно е разумът’. (слов.) *Dobré slovo lepšie od peňazi* – буквално: ‘добрата дума е по-хубава от парите’. По-голяма е близостта между българската и руската паремия (обща е семата ‘разум’), но в рамките на същата културема може да се посочат и съответствия като тези по-долу. (слов.) *Lepšia hrst' priateľstva, ako voz dukátov* – буквално: ‘по-добре шепа приятелство от цяла кола дукати и (рус.) *Не имей сто рублей, имей сто друзей* – буквално: ‘нямай сто рубли, имай сто приятели’ (обща е семата ‘приятел’). С висока степен на съответствие са (бълг.) *С пари душа се не държи*, (рус.) *Деньгами души не*

выкупишь – буквално: ‘с пари не се откупуват души’ и (слов.) *Za peniaze všetko kúpiš, len kráľovstvo nebeské nie* – буквално: ‘с пари ще купиш всичко, но не и Царството Божие’. И в трите еднозначно се заявява безсилието на парите да откупят човек от смъртта и от Божия съд.

Парите трябва да се управляват/пестят (+)

(бълг.) *Парите и дважд да ги броиш не е зле*; (рус.) *Деньги счет любят* – буквално: ‘парите обичат да ги броят’; (слов.) *Peniaze sú dobré čítané a žena bitá* – буквално: ‘добре е парите да са броени, а жената – бита’. Тук ще посоча съответствието (рус.) *Держи девку в темноте, а деньги в темноте* – буквално: ‘дръж момата на тъмно, а парите – натясно’. Може да се твърди, че в периода на формиране на тези паремии в славянския свят господства патриархалният светоглед и жената често пъти е обект на получаване, осмиване и наказание. Сред българските паремии също има такива, в които на жената се гледа „отвисоко“: *Бий кожухо, по-топъл; бий жена си, по-мила*. Броенето на парите има пряка връзка с тяхното пестене – една почитана добродетел сред славяните: (бълг.) *Бели пари за черни дни*; (рус.) *Копейка рубль бережет* – буквално: ‘копейката пази рублата’; (слов.) *Drž groš, aby ti grajciar neutiekol* – буквално: ‘дръж гроша, да не ти избяга кройцерът’.

Недостиг на пари (-)

(бълг.) *Броя всяка стотинка*; (рус.) *Считать копейки* – буквално: ‘броя копейките’; (слов.) *Má ten peňazí ako žaba vlasov* – буквално: ‘има толкова пари, колкото косми има жабата’⁶. Тук може да се говори за пълно съответствие между българската и руската паремия. Словашката изгражда семата ‘липса’, подхождайки с ирония, позната ни от българското *Да вземеш на босия цървулите*, т.е. ‘да се търси нещо, което по подразбиране липсва’. На механизмите на иронията в българските и словашките пословици и отражението ѝ върху светогледа на представителите на двете лингвокултури е посветено изследването на Д. Константинова (Константинова/Konstantinova 2011).

Неизгодно (-)

(бълг.) *Дай пара да се закачиш, дай десет да се откачиш*; (рус.) *За морем телушка – полушка, да рубль перевоз* – буквално: ‘отвд морето едно теле струва дребни пари, но превозът е цяла рубла’; (слов.) *Za morom grajciar, a prievoz jeden zlatý* – буквално: ‘отвд морето [нещо] струва дребни пари, а превозът е една жълтица’. Тази култура има непосредствена връзка със следващата, представена по-долу:

Лоша инвестиция (-)

(бълг.) *Продам за грош, взел злата*; (рус.) *Переводит рубли на пятаки* – буквално: ‘рублите разменя за петаци’; (слов.) *Kým vyhráš groš, utatíš dva* – буквално: ‘докато спечелиш един грош, два ще загубиш’.

Евтиното не (може да) е качествено (–)

(бълг.) *За грош петел – за грош пее*; (рус.) *По молебну плата, по деньгам молебен* – буквално: ‘според молебена и плащането, според плащането – молебенът’; (слов.) *Za málo peňazí málo muziky* – буквално: ‘за малко пари малко музика’. И трите пословици може да се смятат за съответни една на друга, защото пресъздават ситуацията ‘определена (малка) сума – определена (малка) изгода’. Разбира се, от гледна точка на образността петелът, молебенът и музиката дават възможност за разнообразни тълкувания.

Липса на качество/стойност (–)

(бълг.) *Пукната пара не струва*; (рус.) *Гроша ломаного не стоит* – буквално: ‘счупен грош не струва’. (слов.) *Nieto v ňom za groš dobroty* – буквално: ‘в него няма хубаво и за един грош’. Забелязва се тъждественост при българската и руската паремия – с тях се дава обща отрицателна оценка на предмет или човек. Със словашката се коментира конкретен човешки недостатък.

На моменти паремииите могат да бъдат обърквашо противоречиви. Показателен пример в това отношение е опозицията *пари – ум*. От една страна, има бълг. *Парите дават и ум* и рус. *Рубль – ум; а два рубля – два ума*, т.е. културемата ‘**парите могат всичко**’. От друга страна, бълг. *Ум и разум с пари са не купуват* и рус. *Не штука деньги; штука разум*, т.е. културемата ‘**парите не могат всичко**’. В сборника паремии на П. Р. Славейков намерих дори „помирительна паремия“: бълг. *Парите на едни зимат ума, а други учат на ум*⁷. Противоречивостта на паремииите не е трудна за разбиране, защото извънезиковата действителност не е в черно и бяло, а езикът следва интенцията на езиковата личност и може да освети под различни ъгли абсолютно всичко.

Настоящият материал не изчерпва културемите, оформени с участието на парите в трите езика. Това позволява при бъдеща разработка културемите да се извеждат самостоятелно за всяка от изследваните лингвокултури: по този начин може да се провери кои културемии остават без аналог, което е не по-малко важно от степента на съответствието им. При това не бива да се забравя, че много от разбиранията, обичаите, вярванията на европейските (и не само) народи имат едни и същи корени в дълбоката древност, тоест те са споделени и се очаква културемите на тяхна база да имат аналог в по-широк план, който обаче не е задължително да бъде регистриран в едни и същи езикови явления като паремииите.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ Виж статията „История на руския рубль“.

² „Знаменателите“ на ниво два езика са повече. Например думата *мини*, която означава ‘монета’ в словашкия език (сл. *tinca* от нем. *Münze*), е позната и в българския език, макар и с по-тъмното значение ‘австрийска златна монета’. Връзките

на Австро-Унгарската империя с балканските земи се разрастват особено активно през 19. век и австро-унгарските пари проникват в бита на българите. Това е отразено в романа на Г. Стоев „Цената на златото“ – умиращият хаджи Враньо чува „гласа“ на златната монета, която е спечелил някога: „... – Чакай! – отвори очи старият. – Това минц ли беше? Исмаил ага се наведе.

– От Австро-Унгарията... На Узунджовския панаир беше дошъл един... Купуваше, купуваше... Тахан, орехи... Каруцата му такава с четири коня, много яйлове, а вътре – само кадифе, каляски, дето им викат... Една сръбкиня си водеше... И минцове, минцове! Цял керван коли след него потегли... Карай!“ (Стоев/Stoiev 1967).

³ Тук е мястото да благодаря на Д. Константинова, която ми помогна с тълкуването на словашките пословици. В редица свои работи Д. Константинова разглежда материал от български и словашки пословици, като сред темите е изследването на иронията във фразеологията (Константинова/Konstantinova 2008; Константинова/Konstantinova 2011).

⁴ За българския език съм търсил и по думи като *грош*, *дукат*, *аспра* и някои други.

⁵ За български и руски съм ексерпирал повече паремии, свързани с парите, в предишно мое изследване (Панчев/Panchev 2018).

⁶ В регистъра на български фразеологизми в Инфолекс намерих близката в образно отношение българска паремия *Имам пари като у жаба червеи*.

⁷ Повече по темата за ума и парите може да се прочете в Кирилова/Kirilova 2017. Авторката посочва например, че една от възможностите за ‘измерване на количеството ум’ е именно под формата на парична стойност (Кирилова/Kirilova 2017: 108–109).

ЛИТЕРАТУРА

- Влахов 1982: *Влахов, С.* Руски пословици с български преводи и съответки. София, Наука и изкуство.
- Данков 1978: *Данков, Б.* Българските монети. – Работническо дело, № 96, с. 5.
- Кирилова 2017: *Кирилова, Й.* Представата за ума в българската езикова картина на света. София, Диомира.
- Константинова 2008: *Константинова, Д.* За някои иронични фразеологизми в българския и словашкия език. – В: Изследвания по фразеология, лексикология и лексикография. В памет на проф. д.ф.н. Кети Анкова-Ничева. София, Акад. издателство „Проф. М. Дринов“.
- Константинова 2011: *Константинова, Д.* Иронията като начин за възприемане на света: върху материала от българската и словашката фразеология. В. Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий“.
- Панчев 2018: *Панчев, И.* Следите на концепта **пари** в две славянски лингвокултури: българската и руската. В: LIMES SLAVICUS 3. Културни концепти на славянството. Шумен, УИ „Епископ Константин Преславски“, с. 37–46.
- Петрова 2013: *Петрова, Р.* Български паремии за присмех и похвала. Лингвокултурно изследване (скала на културемите). Русе, Издателски център при РУ „Ангел Кънчев“.

- Петрова 2006: *Петрова, Р.* Културемата – единица за лингвокултурологични съпоставителни изследвания (върху материал от английски и български пословици). <<http://lingvocult.uni-ruse.bg/pubs/ZA%20KULTUREMATA-R.Petrova.pdf>>
- Стоев 1967: *Стоев, Г.* Цената на златото. София, Български писател.

REFERENCES

- Dankov 1978: *Dankov, B.* Balgarskite moneti. – *Rabotnichesko delo*, № 96, s. 5.
- Kirilova 2017: *Kirilova, Y.* Predstavata za uma v balgarskata ezikova kartina na sveta. Sofia, Diomira.
- Konstantinova 2011: *Konstantinova, D.* Ironiyata kato nachin za vazpriemane na sveta: varhu material ot balgarskata i slovashkata frazeologiya. V. Tarnovo, UI “Sv. sv. Kiril i Metodiy”.
- Konstantinova 2008: *Konstantinova, D.* Za nyakoi ironichni frazeologizmi v balgarskia i slovashkia ezik. – In: *Izsledvania po frazeologiya, leksikologiya i leksikografiya. V pamet na prof. dfn Keti Ankova-Nicheva.* Sofia, Akad. Izdatelstvo „Prof. M. Drinov“.
- Panchev 2018: *Panchev, I.* Sledite na kontsepta pari v dve slavyanski lingvokulturi: balgarskata i ruskata. – *LIMES SLAVICUS 3. Kulturni kontsepti na slavyanstvoto.* Shumen: UI “Episkop Konstantin Preslavski”, s. 37–46.
- Petrova 2013: *Petrova, R.* Balgarski paremii za prismeteh i pohvala. Lingvokulturno izsledvane (skala na kulturemite). Ruse, Izdatelski tsentar pri RU “Angel Kanchev”.
- Petrova 2006: *Petrova, R.* Kulturemata – edinita za lingvokulturologichni sapostavitelni izsledvaniya (varhu material ot angliyski i balgarski poslovitsi). <<http://lingvocult.uni-ruse.bg/pubs/ZA%20KULTUREMATA-R.Petrova.pdf>>
- Stoev 1967: *Stoev, G.* Tsenata na zlatoto. Sofia, Balgarski pisatel.
- Vlahov 1977: *Vlahov, S.* Ruski poslovitsi s balgarski prevodi i saotvetki. Sofia, Nauka i izkustvo.

ИЗТОЧНИЦИ / SOURCES

- БЕР V 1999: Български етимологичен речник, т. V. *Ив. Дуриданов* (отг. ред.) АИ „Проф. М. Дринов“. София. [BER V 1999: Balgarski etimologichen rechnik, t. V. Otg. red. Iv. Duridanov. AI „Prof. M. Drinov“. Sofia.]
- Инфолекс: *Инфолекс*, регистър на фразеологизми. <<https://ibl.bas.bg/infolex/idioms.php>> [Infoleks: *Infoleks*, registar na frazeologizmi. <<https://ibl.bas.bg/infolex/idioms.php>>]
- История российского рубля. <<http://www.globfin.ru/articles/currency/ruble.htm>> [Istoriia rossiiskogo rublia. <<http://www.globfin.ru/articles/currency/ruble.htm>>]
- РБЕ: Речник на българския език (онлайн). <<http://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/>> [RBE: Rechnik na balgarskiya ezik (online). <<http://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/>>]
- РФасмер: Этимологический онлайн-словарь русского языка Макса Фасмера: <<https://vasmer.lexicography.online/>>. [RFasmer: Etimologicheskii onlain-slovar' russkogo iazyka Maksa Fasmera. <<https://vasmer.lexicography.online/>>.]

- Сб. Даль: *Даль, В. И.* Пословицы русского народа (в 3 томах). Москва, „Художественная литература“, 2011. [Sb. Dal': *Dal', V. I.* Poslovitsy russkogo naroda (v 3 tomakh). Moskva, „Khudozhestvennaia literatura“, 2011.]
- Сб. Славейков: *Славейков, П. Р.* Български притчи или пословици и характерни думи, събрани от П. Р. Славейков. Трето издание, *акад. М. Арnaudov* (ред.) София, „Български писател“, 1972. [Sb. Slaveykov: *Slaveykov, P. R.* Balgarski pritchi ili poslovitsi i harakterni dumi, sabrani ot P. R. Slaveykov. Treto izdanie, *akad. M. Arnaudov* (red.) Sofia, „Balgarski pisatel“, 1972.]
- Сб. словашки пословици и поговорки: <<http://www.ludoslovensky.sk/prislovia/>> [Sb. slovashki poslovitsi i pogovorki. <<http://www.ludoslovensky.sk/prislovia/>>]
- СтБР: Старобългарски речник, т. I. Изд. „Валентин Траянов“. София, 1999. [StBR: Starobalgarski rechnik, t. I. Izd. „Valentin Trayanov“. Sofia, 1999.]
- СтБР: Старобългарски речник, т. II. Изд. „Валентин Траянов“. София, 2009. [StBR: Starobalgarski rechnik, t. II. Izd. „Valentin Trayanov“. Sofia, 2009.]
- Степанов: *Степанов, Ю. С.* Константы: словарь русской культуры. Издание 3-е, исправленное и дополненное. Москва, 2004, Академический проект. [Stepanov: *Stepanov, Y. S.* Konstanty: slovar' russkoy kul'tury. Izdanie 3-e, ispravlennoe i dopolnennoe. Moskva, 2004, Akademicheskii projekt.]

РЕЗЮМЕ

В настоящото изследване са анализирани български, руски и словашки пословици и поговорки, в които присъстват лексеми, назоваващи парите. Парите са феномен, който заслужава да бъде изследван в езиков и културен план. С помощта на тези пословици и поговорки се конструират културени. Изхожда се от българския език и култура и се коментират съответните руски и словашки паремии, изграждащи същите културени. Очертават се разликите в използваните сравнения и метафори, по-общо казано – в „образа“ на иначе съответстващите си на ниво култура пословици и поговорки.

Ключови думи: български, руски и словашки пословици и поговорки, култура, лингвокултурология

✉ *гл. ас. д-р Иво Панчев*

Секция за общо и съпоставително езикознание

Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН

Бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

✉ *Assist. Prof. Ivo Panchev, PhD*

Department of General and Comparative Studies

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

52 Shipchenski prohod, Bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria

Публикувано: 28 юни 2019